23.10.2023 *Dnro: 1188/D.a.4/2023*

Eduskunta
Maa- ja metsätalousvaliokunta
MmV@eduskunta.fi

Viite: Saamelaiskäräjien lausunto Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnalle hallituksen esityksestä HE49/2023, laiksi kalastuslain muuttamiseksi

Asia: Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunnan lausuntopyyntö 13.10.2023,

1. Aluksi

Eduskunnan maa- ja metsätalousvaliokunta on pyytänyt Saamelaiskäräjiltä lausuntoa hallituksen esityksestä HE49/2023, laiksi kalastuslain muuttamisesta 13.10.2023 päivätyllä lausuntopyynnöllään. Esityksessä ehdotetaan muutoksia kalastuslain (379/2015) 79 §:ään koskien kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan nostamista 64 vuodesta 69 vuoteen. Voimassa olevan kalastuslain mukaan kalastonhoitomaksu tulee maksaa, jos 18-64 -vuotias henkilö harjoittaa muunlaista kalastusta kuin onkimista tai pilkkimistä (379/2015, 79 §). Lisäksi muutoksia ehdotetaan 133 §:n siirtymäsäännöksiin. Pykälään ehdotetaan kirjattavaksi, että sellaisella henkilöllä, joka on täyttänyt 65 vuotta viimeistään 31 päivänä joulukuuta 2023, on oikeus harjoittaa kalastusta ilman 79 §:ssä tarkoitettua valtiolle suoritettavaa kalastonhoitomaksua. Saamelaiskäräjät muistuttaa aluksi, että saamelaisten perinteiset elinkeinot muodostavat aineellisen pohjan saamelaiskulttuurille. Kalastus on saamelaisille keskeinen elinkeino ja monilla alueilla saamelaisen kulttuurin ja saamen kielen kivijalka. Eri kalastusmuodot ja niiden säilyminen ovat saamelaiskulttuurin sekä saamen kielen ylläpitämisen ja kehittämisen kannalta elintärkeitä. Eri kalastusmuotojen kautta saamelaiset siirtävät muun muassa aluetta, luontoa, sääoloja ja kalastusta koskevaa perinteistä tietoa, saamelaista tapaoikeutta sekä saamen kieltä termistöineen sukupolvelta toiselle. Yhdenkin kalastusmuodon harjoittamisen edellytysten heikkenemisellä tai lakkaamisella voi olla merkittäviä negatiivisia vaikutuksia sekä saamelaiskulttuuriin että saamen kieliin ja niiden tulevaisuuteen.

2. Saamelaiskäräjien näkemyksiä laista kalastuslain muuttamiseksi

Saamelaiskäräjät katsoo, että kalastonhoitomaksun maksuvelvollisuuden yläikärajan nostaminen 64 vuodesta 69 vuoteen yhdessä voimassa olevan kalastuslain 10 §:n kanssa, heikentää saamelaiskulttuurin harjoittamismahdollisuuksia, koska se nostaa kynnystä kotitarvekalastukselle myös iäkkäämpien henkilöiden vähävaraisissa talouksissa, joissa kotitarvekalastus on merkittävä osa ruokataloutta ja perustuslain suojaa nauttivaa saamelaista kulttuurimuotoa. Saamelaiskäräjät huomauttaa, että saamelaisten perinteisten elinkeinojen parissa työskennelleet saamelaiset ikäihmiset ovat vain harvoin työskennelleet kodin ulkopuolella, minkä johdosta harvat ikääntyneet saamelaiset saavat työeläkettä ja tulot ovat niukat[1]. Tämän vuoksi Saamelaiskäräjät vastustaa esitettyä kalastonhoitomaksujen yläikärajan nostamista. Saamelaisilla on Suomen perustuslain (731/1999) 17.3 §:n mukaan oikeus alkuperäiskansana ylläpitää ja kehittää omaa

[1] Faurie, Maija (2011), Saamelainen Kelan asiakkaana: Saamelaisten oikeudet ja asema alkuperäiskansana Kelan toimeenpanemassa sosiaaliturvassa. Sosiaali- ja terveysturvan selosteita 75/2011. Kelan tutkimusosasto, s. 9.

kieltään ja kulttuuriaan, ja saamelaisten perinteiset elinkeinot sekä niiden nykyaikaiset harjoittamismuodot kuuluvat tämän perustuslain turvaaman saamelaisten kulttuurinsuojan piiriin.[2] Myös YK:n kansalaisoikeuksia ja poliittisia oikeuksia koskevan kansainvälisen yleissopimuksen 27 artiklan mukaan kansallisiin vähemmistöihin, ml. alkuperäiskansoihin kuuluvilta henkilöiltä ei saa kieltää oikeutta yhdessä muiden ryhmänsä jäsenten kanssa nauttia omasta kulttuuristaan, tunnustaa ja harjoittaa omaa uskontoaan tai käyttää omaa kieltään. Saamelaiskäräjät näkeekin ongelmallisena sen, että voidakseen kalastaa muuten kuin pilkkimällä tai onkimalla, eli toisin sanoen voidakseen harjoittaa omaa kulttuuriaan, saamelaisten tulee suorittaa kalastonhoitomaksu. Toisin sanoen ongelma on se, että kalastonhoitomaksu on osaltaan myös kalastuslupamaksu, ja Saamelaiskäräjien näkemyksen mukaan saamelaisten ei ikään katsomassa tule saamelaisten kotiseutualueella joutua maksamaan luvasta harjoittaa kalastusta. Kalastonhoitomaksuilla kerättävien varojen käytöstä säädetään kalastuslain 82 §:ssä. Saamelaiskäräjät näkee, että esimerkiksi pykälän kohdassa 1 mainitut kalavesien kestävän käytön ja hoidon suunnittelu ja toimeenpano sekä ohjaaminen ja kehittäminen ovat erittäin tärkeitä kalastonhoidollisia toimenpiteitä varsinkin nykytilanteessa, jossa saamelaisten kotiseutualueen kalavesien tilaa haastavat eri tekijät, yhtenä suurimmista ilmastonmuutos. Kalastonhoitomaksuista saaduilla varoilla rahoitettujen toimien suhteen saamelaisten kotiseutualueella katsotaan kuitenkin olevan paljon kehittämisen varaa, ja jatkossa näiden varojen käytöstä ja kohdentamisesta on syytä käydä tarkempia keskusteluja.

Enontekiöllä 23.10.2023

Tuomas Aslak Juuso
puheenjohtaja

Laura Olsén-Ljetoff
elinkeinosihteeri

Lausunnon laatimiseen ovat osallistuneet myös Saamelaiskäräjien elinkeino- ja ympäristölakimiessihteeri Sarita Kämäräinen sekä lakimiessihteeri Kalle Varis.

Lisätietoja antaa: LauraOlsén-Ljetoff, elinkeinosihteeri, laura.olsen-ljetoff@samediggi.fi, puh. +358 40 617 5113.

[2]Ks. esim. HE 309/1993 vp, s. 65 ja PeVL 38/2004 vp.